

กระบวนการเสริมพลังนักระบวนกรสุขภาพชุมชนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านสตรีมุสลิม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

The Process of Empowering Community Health Communicators According to The Concept of Sustainable Development of Muslim Women Village Health Volunteers in The Southern Border Provinces, Thailand: A Qualitative Study

ธวัชชัย สุนทรนนท์¹ และ กงจรรย์ แสงอรุณ²

Tawatthai Sunthonnon and Songjan Sangaroon

Corresponding author, E-mail : tawatthai.sun006@hu.ac.th

Received : May 19, 2024
Revised : September 12, 2024
Accepted : October 3, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษากระบวนการเสริมพลังนักระบวนกรสุขภาพชุมชนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านสตรีมุสลิม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ ด้วยวิธีการแบบเลือกแบบเจาะจงโดยกำหนดคุณสมบัติเป็นกลุ่มเพื่อให้ครอบคลุมตามการศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 33 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้หลักการวิเคราะห์เชิงประเด็น

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการเสริมพลังนักระบวนกรสุขภาพชุมชนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านสตรีมุสลิม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ค้นพบกระบวนการเชิงอัตลักษณ์ของพื้นที่คือกระบวนการ "POWER" ทั้งสิ้น 5 กระบวนการ ประกอบด้วย P = Public Policy เสริมพลังด้วยนโยบายสาธารณะที่ชัดเจนตรงบริบท O = Opportunity เสริมพลังด้วยการเปิดโอกาสในการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ W = Well being

เสริมพลังด้วยสุขภาวะที่ดี E = Esteem เสริมพลังด้วยการพัฒนาคุณค่าแห่งตน R = Religious integration เสริมพลังด้วยการบูรณาการศาสนา ซึ่งข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปวางแผนเชิงนโยบายและดำเนินการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านสู่ความยั่งยืน และควรนำไปประยุกต์ใช้ในระดับพื้นที่ตามความเหมาะสมต่อไป

คำสำคัญ: กระบวนการเสริมพลัง, นักระบวนกรสุขภาพชุมชน, การพัฒนาอย่างยั่งยืน, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านสตรีมุสลิม

Abstract

This research is qualitative research. whose objective is To study the process of empowering community health communicators according to the concept of sustainable development of Muslim women village health volunteers in the southern border provinces.

¹ คณะสาธารณสุขศาสตร์และสหเวชศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก
Faculty of Public Health and Allied Health Sciences, Praboromarajchanok Institute

² วิทยาลัยชุมชนยะลา
Yala community college

Data were collected by focus group discussion from key informants who were experts with knowledge and experience. with a selective method by defining properties in groups to cover the studies. There were a total of 33 people and data were analyzed using the principles of thematic analysis.

The research results found that, The process of empowering community health communicators according to the concept of sustainable development of Muslim women village health volunteers in the southern border provinces According to the process that is the identity of the area, there are 5 "POWER" processes, consisting of P = Public Policy, strengthening power with clear public policies that are more relevant to the context. O = Opportunity, strengthening power by opening opportunities for creative learning. W = Well-being, empowering with good health. E = Esteem, empowering by developing self-worth. R = Religious integration, empowering with religious integration. The findings from this research Can be used for policy planning and development in the management of village health volunteer clubs towards sustainability.

Keywords: Empowerment process, Community Health Communicators, Sustainable Development, Muslim Women Village Health Volunteers

บทนำ

กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดนโยบายแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุข (พ.ศ. 2560 -2579) โดยมีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals : SDGs) ซึ่งเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายด้วยการวางแผน การจัดทำโครงการการบริหาร กระบวนการดำเนินงาน การปฏิบัติงานที่ตอบสนองความต้องการจำเป็นของประชาชน เพื่อให้ได้นโยบายสาธารณะที่สามารถแก้ไขปัญหาสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ นโยบายสาธารณะมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาสังคมประเทศชาติ ทั้งปัจจัยและแนวทางที่มีเนื้อหาสาระที่ได้นำไปใช้ได้จริงจะเป็นปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จที่ส่งผลต่อโอกาสการพัฒนาสู่ความสมบูรณ์แบบได้ดีขึ้น ซึ่งหนึ่งในนโยบายสู่ความสำเร็จในการพัฒนางานสาธารณสุขในระดับชุมชนที่มีการขับเคลื่อนให้งานสาธารณสุขประสบ

ความสำเร็จอย่างชัดเจน และเป็นกลไกในการขับเคลื่อนงานสาธารณสุขมาอย่างยาวนานนั้นคือนโยบายและแนวทางการดำเนินงานสุขภาพภาคประชาชน (Ministry of Public Health, 2018)

กลไกการดำเนินงานสุขภาพภาคประชาชนถือเป็นกระบวนการสร้างสุขภาวะขั้นพื้นฐานภายใต้การมีส่วนร่วมแบบพลังเครือข่ายในการบริหารจัดการของสมาชิกของสังคมหรือชุมชนจากการสนับสนุนองค์ความรู้ เทคโนโลยีและทรัพยากรที่จำเป็นจากภาครัฐ และภาคเอกชน แล้วพัฒนาการเป็นวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพสมบูรณ์ทางสุขภาพกายและใจความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิต ทุกมิติในลักษณะองค์รวมมีการดำเนินงานผ่านชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีการบริหารจัดการองค์กรโดยกำหนดนโยบาย เป้าหมาย ตัวชี้วัด และกลวิธี ภายใต้พลวัตความต้องการของชุมชน เชื่อมโยงกับบริบททางสภาวะแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม การเมืองวัฒนธรรมท้องถิ่น ครอบครัว และสมาชิกชุมชน อันเป็นทุนทางสังคมเป็นกลไกที่ส่งเสริมสนับสนุน และกำหนดทิศทางนโยบายในการพัฒนาระดับต่างๆจนถึงระดับประเทศ สุขภาพภาคประชาชนมีปฏิสัมพันธ์กับระบบสุขภาพเชิงวิชาชีพและระบบสุขภาพท้องถิ่น ทั้งในระดับบุคคล และชุมชน อาศัยโครงสร้างที่ภาครัฐสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในรูปของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีบทบาทและเป็นกำลังสำคัญที่สอดคล้องกับเงื่อนไขทางสังคม การเมืองและสถานการณ์สุขภาพในแต่ละช่วงเวลานี้เป็นที่รู้จักและยอมรับจากภาครัฐและประชาชน ภายใต้ยุทธศาสตร์การดำเนินงานที่นำไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาสุขภาพภาคประชาชน ประเทศไทยดำเนินงานสุขภาพภาคประชาชนผ่านทางกระทรวงสาธารณสุข โดยกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ที่มีกองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน ภายใต้การดำเนินงานของชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในแต่ละพื้นที่เป็นหน่วยขับเคลื่อนทออย่างเป็นรูปธรรมมาอย่างยาวนานแต่ยังพบช่องว่างด้านการเสริมพลังให้อสม.สามารถเป็นนักสื่อสารสุขภาพชุมชนอย่างมืออาชีพด้วยกระบวนการที่ทรงประสิทธิภาพ (Ministry of Public Health, 2018)

การสร้างเสริมพลังอำนาจทางสุขภาพอสม.นั้นถือเป็นกระบวนการที่ช่วยเสริมสร้างความสามารถและพัฒนาศักยภาพของบุคคล ครอบครัว ชุมชน ในการควบคุมปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ สามารถเลือกใช้แหล่งประโยชน์ และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อรักษาไว้ซึ่งสุขภาพที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ ทั้งนี้ อสม.เป็นบุคลากรด้านสาธารณสุขที่เป็นกลไกสำคัญของกระทรวงสาธารณสุข การสร้างเสริมพลัง

อำนาจทางสุขภาพเป็นกระบวนการสำคัญประการหนึ่งที่จะผลักดันแนวคิด “สร้าง นำ ช่อม” ไปสู่การปฏิบัติให้บังเกิดผลที่เป็นรูปธรรมในระดับพื้นที่ เพราะการเสริมสร้างพลังอำนาจเป็นกระบวนการวิธีที่จะให้อสม. สามารถดึงศักยภาพที่มีอยู่ภายในตนเองมาใช้ในการดูแลและสร้างเสริมสุขภาพของตนเองและประชาชนได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เพื่อทำหน้าที่นักรสื่อสารสุขภาพชุมชนอย่างมืออาชีพตามบทบาทที่ว่า “แก้ข่าวร้ายกระจายข่าวดี ชี้นำบริการ ประสานสาธารณสุขบำบัดทุกข์ประชาชน และทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี” ซึ่งบ่งชี้อย่างชัดเจนถึงความเกี่ยวข้องตามบทบาทของอสม. ในฐานะนักรสื่อสารเพื่อพัฒนาสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งกระบวนการแห่งความสำเร็จและแนวทางการพัฒนาสู่ความยั่งยืน ในการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจำเป็นต้องมีกระบวนการเชิงอัตลักษณ์ตามบริบทของพื้นที่ (Sunthonnon, T., Prabket, S., Boonyakawee, P., & Chaitiang, N., 2024)

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทการดำเนินงานด้านการสื่อสารสุขภาพของอสม. ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส ซึ่งมีบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่โดดเด่นเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน จากข้อมูลการสนทนากลุ่มและการศึกษาเอกสารทางวิชาการพบว่ากลุ่มอสม. สตรีมุสลิมถือเป็นกลุ่มส่วนใหญ่ในการสื่อสารสุขภาพให้กลมกลืนไปตามลักษณะพิเศษอันเนื่องมาจากบริบทของสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมมากกว่าอสม. ผู้ชาย ซึ่งอสม. สตรีมุสลิมมีการบูรณาการทั้งหลักการของสังคมและวัฒนธรรมเข้าให้เข้ากับการดำเนินงานสื่อสารสุขภาพในชุมชน อสม. สตรีมุสลิมมีสมรรถนะในการสื่อสารสุขภาพที่ดีเป็นต้นแบบที่จะนำมาซึ่งการยอมรับในความหลากหลายของอัตลักษณ์ทั้งทางภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม สามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ ในฐานะนักรสื่อสารมืออาชีพ อสม. สตรีมุสลิมจะมีกลวิธีที่การให้ข้อมูล การนำเสนอข้อมูล และการเผยแพร่ข้อมูล การโน้มน้าวชักจูงประชาชนให้ข้อมูลที่ถูกต้องและมีประโยชน์ทางสุขภาพ ทำให้ประชาชนเกิดการรับรู้ ตระหนัก และเกิดทักษะ ความเชื่อมั่น ในการดูแลสุขภาพภายใต้การมีกลยุทธ์ที่เป็นแนวทางที่ชัดและพัฒนาจากข้อมูลของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อรู้เขารู้เราและนำไปสู่การพัฒนาอย่างแท้จริง (Sunthonnon, T., & Chaitiang, N., 2023)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในด้านการเสริมพลังและการสื่อสารสุขภาพพบว่ามีมุมมองเน้นในการศึกษาด้านพัฒนาศักยภาพของอสม. ในภาพรวมเป็นหลัก

เน้นการพัฒนางานทั่วไปตามบทบาท แต่ยังคงขาดสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการดำเนินงานที่มาจากภายในตัวของอสม. อย่างแท้จริง นั่นคือ การสร้างเสริมพลังนักรสื่อสารสุขภาพชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ช่วยเสริมสร้างความสามารถและพัฒนาศักยภาพของอสม. จากภายในที่เห็นคุณค่าของทั้งตนเองและผู้อื่น ปัจจุบันอสม. ขาดการสื่อสารที่ดีและการเสริมพลังอีกทั้งยังขาดการศึกษาในบริบทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านสตรีมุสลิม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นบริบทเฉพาะที่น่าสนใจโดยเฉพาะ “จริตในการสื่อสารสุขภาพ” ที่สอดคล้องไปกับสังคม ศาสนาและวัฒนธรรมประจำถิ่นอย่างมีศิลปะและมีชั้นเชิง ทั้งนี้เพื่อรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ในการดำเนินงานด้านการสื่อสารสุขภาพชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่สุขภาพที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจของประชาชนตามวิถีสังคมพหุวัฒนธรรมควรมีกระบวนการที่เหมาะสมนำมาซึ่งการกำหนดนโยบายเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกภาคส่วนจำเป็นต้องมีการนำมาเป็นกรอบพัฒนาแนวทาง เพื่อให้สอดคล้องเชื่อมโยงสู่เป้าหมายการพัฒนาประเทศร่วมกันอย่างยั่งยืนในระดับพื้นที่จึงควรนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเกิดกระบวนการพัฒนาเสริมพลังตามบริบทของพื้นที่อย่างเหมาะสม

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงช่องว่างของความรู้ที่เป็นประโยชน์ตามบริบทข้างต้นและความท้าทายในการศึกษาที่มีลักษณะเฉพาะเชิงอัตลักษณ์ตามวิถีสังคมพหุวัฒนธรรมของอสม. สตรีมุสลิมเพื่อเกิดองค์ความรู้ใหม่ทางวิชาการและการพัฒนาสู่ความยั่งยืน จึงควรมีการศึกษากระบวนการเสริมพลังนักรสื่อสารสุขภาพชุมชนตามแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านสตรีมุสลิม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ควรค่าแก่พัฒนาเพื่อเป็นต้นแบบและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นๆตามบริบทได้อย่างเหมาะสม เกิดข้อมูลทางวิชาการที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาอย่างเป็นระบบเชื่อถือได้เป็นแนวทางในการพัฒนาสร้างความตระหนักร่วมกันในการกำหนดทิศทางภายใต้กรอบแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วยวงจร PDCA หรือวงจรคุณภาพ ซึ่งปัจจัยสำคัญควรเกิดจากความเชื่อมโยงและสอดคล้องทั้งนโยบายจากส่วนกลาง ภูมิภาคและท้องถิ่น นำไปสู่แนวทางปฏิบัติที่จะก่อให้เกิดผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นข้อค้นพบจากงานวิจัยในครั้งนี้จะทำให้เกิดกระบวนการเสริมพลังเพื่อเป็นต้นแบบในการขับเคลื่อนเพื่อสร้างความเข้มแข็งยกระดับศักยภาพการเป็นนักรสื่อสารสุขภาพชุมชนอย่างมืออาชีพและรองรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าแก่วงการสาธารณสุขและนำไปประยุกต์ใช้ตามบริบทของพื้นที่อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการเสริมพลังนักร้องสื่อสารสุขภาพชุมชนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านสตรีมุสลิม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาระบบการเสริมพลังนักร้องสื่อสารสุขภาพชุมชนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านสตรีมุสลิม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Descriptive Study) โดยกระบวนการถอดบทเรียน (Lesson-Learned Methodology) โดยประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน (Plainoi, S., 2013) คือ

1) ออกแบบกระบวนการถอดบทเรียนหลังการดำเนินงาน (After Action Review : AAR)

2) ดำเนินการถอดบทเรียนโดยการระดมความคิดจากกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมในการถอดบทเรียน ทั้งระบบตั้งแต่การเตรียมการดำเนินการความรู้ ประสบการณ์ที่ได้รับ และปัจจัยความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค และทั้งข้อเสนอแนะ โดยใช้กรอบแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วยวงจร PDCA หรือวงจรคุณภาพ ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน Plan-Do-Check-Act หรือ วางแผน-ปฏิบัติ-ตรวจสอบ-ปรับปรุง เป็นกระบวนการที่ใช้ปรับปรุงการทำงานอย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาและเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนเป็นแนวทางในการถอดบทเรียน

3) รายงานผลการถอดบทเรียนการตรวจสอบและยืนยันกับกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง จำนวนทั้งสิ้น 33 คน ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียดังนี้

1.1 หัวหน้ากลุ่มยุทธศาสตร์หรือผู้รับผิดชอบงานสุขภาพภาคประชาชน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด หัวหน้ากลุ่มยุทธศาสตร์หรือผู้รับผิดชอบงานสุขภาพภาคประชาชน สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส จังหวัดละ 1 คน รวมจำนวน 3 คน

1.2 บุคลากรสาธารณสุขที่มีการดำเนินงานด้านการสื่อสารสุขภาพชุมชนและด้านอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี ประกอบด้วย จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส จังหวัดละ 1 คน รวมจำนวน 3 คน

1.3 ผู้นำชุมชนและปราชญ์ชุมชนที่มีการดำเนินงานด้านการสื่อสารและด้านสุขภาพชุมชน ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี ประกอบด้วย จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส จังหวัดละ 1 คน รวมจำนวน 3 คน

1.4 ภาคีเครือข่ายที่มีการดำเนินงานด้านการสื่อสารสุขภาพชุมชนและด้านอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี ประกอบด้วย จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส จังหวัดละ 1 คน รวมจำนวน 3 คน

1.5 คณะกรรมการชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านหรือตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านดีเด่น ที่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานในการบริหารจัดการชมรมอย่างน้อย 2 ปี ประกอบด้วย จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส จังหวัดละ 4 คน รวมจำนวน 12 คน

1.6 ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการดำเนินงานด้านการสื่อสารสุขภาพชุมชนและด้านอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปีและตัวแทนภาคประชาชน ประกอบด้วย จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส จังหวัดละ 3 คน รวม จำนวน 9 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แนวคำถามในการสนทนากลุ่มประกอบด้วยกระบวนการเสริมพลังนักร้องสื่อสารสุขภาพชุมชนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านสตรีมุสลิม ซึ่งประกอบด้วย โดยใช้กรอบแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วยวงจร PDCA หรือวงจรคุณภาพ ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน Plan-Do-Check-Act หรือ วางแผน-ปฏิบัติ-ตรวจสอบ-ปรับปรุง พร้อมทั้งประเด็นปัญหาอุปสรรคและทั้งข้อเสนอแนะ 2) แบบบันทึกภาคสนาม (Field Note) 3) อุปกรณ์สนามเช่น เทปบันทึกเสียง สมุด ปากกา

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยสร้างแนวคำถามในการสนทนากลุ่ม จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัยเชิงคุณภาพ และผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาการจัดการชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจำนวน 3 ท่าน พิจารณาความครอบคลุมของข้อคำถาม และความเหมาะสม และนำไปทดลองใช้ (Pilot Study) กับผู้ให้ข้อมูล ณ ชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านอำเภอเมืองยะลา เพื่อทดสอบความชัดเจน ความครอบคลุม และมีการปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยทำหนังสือถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความอนุเคราะห์ให้เก็บข้อมูลวิจัย
2) ประชุมเพื่อเตรียมทีมนักวิจัย 3) ทีมวิจัยประสานงานเตรียมชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย อธิบายการยินยอมเข้าร่วมโครงการ 4) ทีมวิจัยทำความเข้าใจชุมชน โดยเข้าไปสร้างสัมพันธภาพกับชมรม 5) ทีมวิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในชุมชน โดยการศึกษาศึกษาโดยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม 6) วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย 7) จัดทำรูปเล่มรายงานการวิจัย 8) นำเสนอและเผยแพร่ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงประเด็น ซึ่งมีขั้นตอนการวิเคราะห์ (Jirawatkul, S., 2012) ดังต่อไปนี้

1) ดำเนินการถอดเทปจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม อ่านและทำความเข้าใจในข้อความหรือถ้อยคำต่าง ๆ ที่ปรากฏในบันทึกที่ได้จากการถอดเทป และการบันทึกภาคสนาม (Field Note) 2) จับประเด็นสำคัญตั้งเป็นดัชนี แล้วจัดระบบให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยได้อ่านข้อความในบันทึกภาคสนาม เอกสารจากการถอดเทป การสนทนากลุ่มของผู้ให้ข้อมูล แล้วนำมาจัดประเด็นตั้งเป็นดัชนี 3) จัดหมวดหมู่จำแนกประเภท 4) ตรวจสอบความหมายจากข้อมูล และดำเนินการตรวจสอบความหมายโดยการตรวจสอบข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล นำข้อมูลให้ผู้ให้ข้อมูลยืนยัน 5) สร้างข้อสรุปจำกัดดัชนี หมวดหมู่ และความหมายทั้งหมด

จริยธรรมวิจัยและการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเสนอโครงการวิจัยเพื่อขอรับการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา ซึ่งการวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยภายใต้รหัสจริยธรรมการวิจัย SCPHYLIRB-2567/070 นอกจากนี้ผู้วิจัยคำนึงถึงการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง 3 ด้านคือความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นจากการวิจัย ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยและการรักษาความลับของข้อมูล

ผลการวิจัย

จากการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ ผลการศึกษากระบวนการเสริมพลังนักร้องสื่อสารสุขภาพชุมชนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านสตรีมุสลิม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

การรายงานผลวิจัยเชิงคุณภาพมีประเด็นกระบวนการตามหลัก PDCA ที่ได้จากการวิเคราะห์มาก่อนแล้วและขอเสนอข้อค้นพบจากการกระบวนการสนทนากลุ่มดังกล่าวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า

“...ผมมองว่ากระบวนการเสริมพลังนักร้องสื่อสารสุขภาพชุมชนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นควรมีการกำหนดนโยบายสาธารณะที่ชัดเจนเพื่อเป็นทิศทางที่เราจะเดินไปในการพัฒนาพี่น้องอสม.สตรีมุสลิมให้ตรงจุด ตรงประเด็น...” POW03

“...ในฐานะที่แม่ (แม่ในภาษามลายูถิ่น) เป็นอสม.สตรีมุสลิมที่ทำงานสื่อสารสุขภาพพื้นที่มายาวนานกว่า 20 ปีแล้ว แม่เห็นว่าควรเปิดโอกาสให้อสม.มีเวที มีที่ยืนในการเป็นต้นแบบ เพราะการเปิดโอกาสจะช่วยสร้างพลังให้เรากล้าทำงาน กล้าสื่อสารมากขึ้น...” POW22

“...ที่คิดว่ามิติด้านสุขภาพที่ดีแบบองค์รวมเป็นปัจจัยที่ต้องสร้างในกระบวนการนี้ เริ่มต้นจากอสม.เองเป็นต้นแบบส่งต่อไปยังบุคคล ครอบครัว และชุมชนต่อ ต้นแบบนี้จะเสริมให้อสม.มีความกล้าในการสื่อสารงานสาธารณสุข...” POW17

“...ในฐานะนักวิชาการมองว่าการเสริมพลังควรประยุกต์ใช้หลักการทางจิตวิทยาเข้ามาประยุกต์ใช้ในกระบวนการเน้นการสร้างคุณค่าแห่งตน เมื่อมองเห็นคุณค่าปัญญาก็จะเกิดตามมา...” POW28

“...ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของเรานั้น เราอยู่กันแบบสังคมพหุวัฒนธรรม อยู่กันได้อย่างอย่างมีความสุข การเสริมพลังอสม.ต้องมีการบูรณาการศาสนาเข้าไปให้เหมาะสมกับวิถีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นพุทธ คริสต์ อิสลาม หรือความเชื่อใดๆก็ตาม อย่างคำว่า แสงจุดร่วม สรวงจุดต่าง...” POW01

ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยจากการวิเคราะห์เนื้อหาด้วยวิธีการวิเคราะห์แก่นสาระ ได้ดังนี้ กระบวนการเสริมพลังนักร้องสื่อสารสุขภาพชุมชนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านสตรีมุสลิม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่จากการวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหาจากการเก็บข้อมูลได้เป็นกระบวนการที่พัฒนาสู่ความยั่งยืนและดำเนินการภายใต้ขั้นตอนของ PDCA ตามกระบวนการที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ คือ กระบวนการ “POWER” ประกอบด้วย P = Public Policy เสริมพลังด้วยนโยบายสาธารณะที่ชัดเจนตรงบริบท ตามกระบวนการดังนี้ 1) วางแผนสำรวจความต้องการพัฒนาอสม.นักร้องสื่อสารสุขภาพตามบริบทโดยกำหนดประเด็นให้ชัดเจน 2) พัฒนาจุดมุ่งหมายเชิงระบบโดยเน้นการเสริมพลังจากภายในสู่ภายนอกตามวิถีพหุวัฒนธรรม 3) พัฒนาและตรวจสอบข้อเสนอเชิงนโยบายด้วยการระดม

ความคิดในการออกแบบแนวทางแก้ไขปัญหา กำหนดแผนงานโครงการ หรือมาตรการเสริมพลังเพื่อพัฒนาอสม. นักสื่อสารสุขภาพที่ไฝ่ฝัน 4) ประเมินแนวทางพัฒนาความเป็นไปได้มากที่สุดและตรงบริบทโดยเน้นบริบททางวัฒนธรรม มามีส่วนช่วย 5) วางแผนและนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อเสริมพลังอสม. นักสื่อสารสุขภาพตามที่คาดหวังและเหมาะสมตามบริบทของพื้นที่ 6) ติดตามและประเมินผลลัพธ์เชิงนโยบายพร้อมเรียนรู้และปรับปรุงนโยบายให้ตอบโจทย์ยิ่งขึ้น

O = Opportunity เสริมพลังด้วยการเปิดโอกาสในการเรียนรู้

ตัวอย่างสร้างสรรค์ ตามกระบวนการดังนี้ 1) วางแผนและสร้างความเข้าใจร่วมกันของอสม. ในการสื่อสารสุขภาพ 2) ส่งเสริมกิจกรรมการสื่อสารผ่านเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 3) พัฒนาต้นแบบด้านการสื่อสารสุขภาพ และขยายผลด้วยรูปแบบคู่มือสื่อสารสุขภาพ (Buddy) 4) สนับสนุนโอกาสแห่งการเรียนรู้แห่งอสม. ทั้งหน่วยงานภายในและภายนอก 4) ถอดบทเรียนร่วมกันเพื่อพัฒนาการสื่อสารแบบเพื่อนช่วยเพื่อน

W = Well being เสริมพลังด้วยสุขภาพที่ดี

ตามกระบวนการดังนี้ 1) วางแผนการส่งเสริมสุขภาพแบบองค์รวมทั้งแก่อสม. เอง บุคคล ครอบครัวและชุมชน 2) ส่งเสริมการเห็นคุณค่าแห่งการมีสุขภาพที่ดีเพื่อประโยชน์ด้านจิตอาสา 3) ส่งเสริมพลังบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์

E = Esteem เสริมพลังด้วยการพัฒนาคุณค่าแห่งตน

ตามกระบวนการดังนี้ 1) วางแผนและส่งเสริมพลังใจโดยการพัฒนากรอบแนวคิดแบบเติบโตแก่อสม. นักสื่อสารให้สนใจใส่ใจ เห็นคุณค่า รักที่จะพัฒนาให้มุ่งมั่นที่จะไปให้ถึงจุดหมาย 2) เสริมพลังสมองให้เกิดความรู้ ความคิด มุมมอง ด้วยกิจกรรมพัฒนาศักยภาพผ่านการอบรมฝึกฝนด้วยระบบพี่เลี้ยง 3) ส่งเสริมพลังทำเน้นกิจกรรมทดลองฝึกฝน สร้างวินัย ลงมือปฏิบัติ ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข พัฒนาสร้างสรรค์ให้เกิดอสม. นักสื่อสารสุขภาพ ด้วยกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่างๆ

R = Religious integration เสริมพลังด้วยการบูรณาการศาสนา

ตามกระบวนการดังนี้ 1) สร้างความเข้าใจการสื่อสารสุขภาพโดยบูรณาการความเชื่อด้านศาสนาเข้ามาให้กลมกลืนจนเกิดความรักและรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันของคนชุมชน 2) ส่งเสริมให้อสม. เข้าร่วมกิจกรรมศาสนาและวัฒนธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้เน้นการดำเนินงานด้านสุขภาพในสังคมพหุวัฒนธรรม 3) พัฒนาหลักสูตรเสริมพลังด้วยการบูรณาการศาสนาแก่อสม. สตรีมุสลิมเพื่อการเป็นนักสื่อสารสุขภาพอย่างมืออาชีพภายใต้วิถีสังคมพหุวัฒนธรรม

สรุปและอภิปรายผล

จากข้อค้นพบของการศึกษาในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่ากระบวนการเสริมพลังนักสื่อสารสุขภาพชุมชนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านสตรีมุสลิม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของอสม. สตรีมุสลิม ในทุกๆกระบวนการประกอบด้วย

การเริ่มต้นจากกระบวนการพัฒนา P = Public Policy เป็นจุดเริ่มต้นกระบวนการเสริมพลังนักสื่อสารสุขภาพชุมชนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนเนื่องจากเป็นการเสริมพลังด้วยนโยบายสาธารณะที่ชัดเจนตรงบริบทเพราะว่าการเสริมพลังนี้เกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาร่วมกำหนดนโยบายเพื่อเสริมพลังแก่อสม. (Pakthong, S., 2020) ; Noisommit, S., & Kantiya, C., 2019) ยังมีข้อมูลทางวิชาการสนับสนุนจากการศึกษาของ (Benjatanawat, S., 2023) ; (Aiemchai, K., Khajai, C., Yana, A., 2018) ที่พบว่ากระบวนการเสริมแรงเพื่อพัฒนาคนซึ่งในที่นี้คือนักสื่อสารสุขภาพมีอาชีพ ควรมีนโยบายแนวทางการกระทำ หรือการเลือกตัดสินใจของภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมด้วยกัน ซึ่งได้ทำการตัดสินใจและกำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อการพัฒนาที่มีขึ้นให้มีกิจกรรมหรือการกระทำต่างๆ เกิดขึ้นอย่างเข้มแข็งกระบวนการสำคัญที่สุดคือการกำหนดนโยบายสาธารณะในเรื่องนั้นๆอย่างชัดเจน (Wongsaros, W., 2022) จากข้อมูลทั้งหมดผู้วิจัยมีมุมมองและตระหนักถึงความสำคัญของกระบวนการเริ่มต้นของกระบวนการเสริมพลังนักสื่อสารสุขภาพชุมชนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ให้เกิดจากการพัฒนามุมมองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้คือ เสริมแรงให้อสม. สตรีมุสลิมให้เป็นนักสื่อสารสุขภาพชุมชนมืออาชีพ โดยมีกระบวนการจัดทำโครงการ มีวิธีการบริหารหรือกระบวนการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยวิธีปฏิบัติงานที่ถูกต้อง เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง และความต้องการของชุมชนและผู้รับบริการสาธารณะในแต่ละเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่สังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย การเสริมแรงอสม. สตรีมุสลิมนั้นจึงควรเป็นนโยบายที่ตรงตามบริบทเพื่อนำไปสู่กระบวนการเสริมในขั้นตอนต่อไปคือการเปิดโอกาสในการเรียนรู้ต่อไป

O = Opportunity เสริมพลังด้วยการเปิดโอกาสในการเรียนรู้

ตัวอย่างสร้างสรรค์ กระบวนการนี้ต่อเนื่องจากการวางแผนนโยบายสาธารณะข้างต้น คือการนำนโยบายสู่การปฏิบัติผ่านการเปิดโอกาสในการเรียนรู้เพราะถือเป็นการเสริมแรงผ่านการสร้างประสบการณ์ที่ดีและมีคุณค่าแก่

อสม.สตรีมุสลิม สอดคล้องกับการศึกษาของ (Ampan R., 2022) ; (Sunthonnon, T., 2023) ที่สรุปได้ว่ากลไกการพัฒนาอสม.ควรเริ่มต้นจากการเสริมแรงเพราะเป็นคุณค่าทางจิตใจที่คนจะเกิดความตระหนักโดยกระบวนการนี้จะต้องสอดคล้องไปกับบทบาทและหน้าที่รวมถึงภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องสนับสนุนทั้งในรูปแบบของการฝึกอบรม ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ (Sukruthanon, S. (2023) ที่ว่าการสื่อสารปากต่อปากและเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และโอกาสตามความสามารถต่างๆ กระบวนการเหล่านี้จะสร้างประสบการณ์และการเรียนรู้ให้แก่สตรีมุสลิมมากขึ้นในหลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะหากต้องการพัฒนานักสื่อสารสุขภาพมีอาชีพควรส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชน การเรียนออนไลน์ การเรียนแบบผสมผสาน การเรียนด้วยตนเอง (Promsit, S., 2024) การเรียนแบบมีผู้ให้คำแนะนำ การให้คำปรึกษา และหลักสูตรการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยโอกาสในการเรียนรู้จะพัฒนาอสม.สตรีมุสลิมมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับการเป็นนักสื่อสารมีอาชีพมากขึ้น (Teeraputtigunchai, B, et al., 2018) ทั้งนี้ในยุคปัจจุบันกระบวนการพัฒนานักสื่อสารสุขภาพชุมชนมีอาชีพยังต้องเปิดโอกาสในด้านดิจิทัลด้วยเพื่อให้สตรีเรียนรู้และก้าวทันทุกการเปลี่ยนแปลง (Papattha, C., 2020) จะเห็นได้ว่ากระบวนการที่ 2 นี้ เป็นการเปิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่สำคัญอาจมาจากด้านใดด้านหนึ่งของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องการทำงาน ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการเปิดโอกาสการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์จะเป็นประสบการณ์ในเสริมแรงให้ก้าวสู่มีอาชีพมากยิ่งขึ้น ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้ง งานอดิเรก การฝึกอบรม การเรียนรู้ตลอดชีวิต ความรับผิดชอบต่อครอบครัว สังคมและอื่นๆ เพราะเชื่อว่าอสม.สตรีมุสลิมทุกคนมีศักยภาพในการเป็นนักสื่อสารสุขภาพชุมชนมีอาชีพ และทุกคนจะมีการพัฒนาที่ดีขึ้นได้ถ้าได้รับโอกาสในการเรียนรู้ จึงจุดสำคัญในการพัฒนาแห่งอนาคตสำหรับพี่น้องอสม. นำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์อาจสร้างนวัตกรรมทางสุขภาพให้เหมาะกับคนทุกช่วงวัยสู่โลกแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต กระบวนการนี้จึงจำเป็นอย่างยิ่งเพราะสามารถเข้าถึงอสม. เข้าถึงการเรียนรู้ เพื่อเป็นแรงเสริมในการก้าวสู่อสม.นักสื่อสารสุขภาพชุมชนมีอาชีพได้อย่างยั่งยืน

W = Well being เสริมพลังด้วยสุขภาวะที่ดี กระบวนการนี้เป็นการเสริมแรงทั้งภายในตัวของอสม.เองและภายนอกในฐานะแกนนำทางสุขภาพด้วย ข้อค้นพบนี้แสดงให้เห็นว่ากระบวนการเสริมแรงและนำไปสู่การพัฒนาที่สมควรให้ความสำคัญกับสุขภาวะที่ดีเพราะสุขภาวะที่ดีจะนำไปสู่ต้นแบบนักสื่อสารสุขภาพชุมชนที่ดีได้ด้วย ดังนั้นกระบวนการเสริมแรงนี้เน้นไปที่สมรรถนะที่ส่งเสริมสุขภาวะที่ดีเพื่อ

ให้อสม.เริ่มต้นทำงานได้อย่างมีความสุขและก้าวทันโลกแห่งการพัฒนาในอนาคตด้วย (Phuonpan K, et al., 2019) ; (Tienjaruwattana, W., (2021) เพราะภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทาง ปัญญา และทางสังคมเชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุลนั้นเป็นพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Thongwachira, C., et al., 2018) ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ (Prasunin, J., 2022) ที่ว่าการที่คนเรามีสุขภาพที่สมบูรณ์ แข็งแรงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา รวมถึงอสม.ยังต้องมีความรอบรู้ด้านสุขภาพเพราะจะทำให้เสริมแรงเสริมพลังสู่การใช้ตนเองเป็นสื่อในการสื่อสารสุขภาพได้อย่างดีเยี่ยม (Lorlahakul, S., Narinrak, P., 2021) ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากกระบวนการพัฒนาสุขภาพนั้นเป็นพื้นฐานสำคัญที่อสม.สตรีมุสลิมควรมีเพื่อตนเองจะเตรียมร่างกายให้พร้อมในการพัฒนาและยังส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือในการสื่อสารสุขภาพโดยนำตนเองเป็นสื่อต้นแบบให้ประชาชนได้ ซึ่งกระบวนการนี้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันและมีความสมดุลเนื่องจากสุขภาวะขั้นพื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และลดภาวะถดถอยการเรียนรู้หากไม่มีสุขภาวะที่ดี ทั้งหมดนี้ถือว่าเป็นสุขภาวะพื้นฐานที่มีความจำเป็นในการพัฒนา เพื่อให้การดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขพร้อมสำคัญการพัฒนาอย่างยั่งยืน

E = Esteem เสริมพลังด้วยการพัฒนาคุณค่าแห่งตน กระบวนการเสริมพลังนักสื่อสารสุขภาพชุมชนนี้ ประยุกต์ใช้หลักทางจิตวิทยาเกี่ยวกับการรับรู้ว่าคุณค่าเพราะผลการศึกษพบว่ามีความภาคภูมิใจในตนเองผู้ที่ตระหนักคุณค่าในตนเองจะมีแนวคิดและวิธีการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องเหมาะสม (Chatchaiphan, T., 2016) รักตัวเองเป็นการกล้าที่จะเผชิญหน้ากับความท้าทายใหม่ๆ จำเป็นต่อการสร้างมีอาชีพในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Naiyanat, T, 2023) โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของสตรีควรให้ความสำคัญกับยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเพราะด้วยธรรมชาติที่มีความยืดหยุ่น เข้าถึงง่ายของความเป็นผู้หญิงจึงเป็นจุดเด่นในการพัฒนา (Sawetpattanayothin, P., 2019) มีความสามารถในการปรับตัวได้ดี รวมทั้ง มองโลกในแง่ดี และมีเหตุผลซึ่งด้านการสื่อสารสุขภาพทักษะเหล่านี้มีความจำเป็นที่ต้องมีกระบวนการเสริมแรงให้เกิดเป็นทักษะที่ติดตัว (Dachapipatkhon, N., 2023) ; (Phourai, P., 2019) ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากกระบวนการเสริมแรงด้วยการพัฒนาคุณค่าแห่งตน จะทำให้อสม.สตรีมุสลิมรู้สึกเห็นคุณค่าในตัวเองมากขึ้นส่งผลต่อความมั่นใจในการทำหน้าที่นักสื่อสารสุขภาพชุมชนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพราะหาก

ไม่ได้รับการพัฒนาส่วนนี้อาจส่งผลต่อการมีทัศนคติเชิงลบต่อตนเองและผู้อื่น ขาดความมั่นใจ กลัวความผิดพลาด รู้สึกว่าตัวเองไม่ดี ดังนั้นจากต้องการพัฒนาจึงควรส่งเสริมกรอบความคิดการเห็นคุณค่าในตนเองว่าเป็นสิ่งที่พัฒนาได้ ขอเพียงปรับความเชื่อที่มีต่อตนเอง ตั้งเป้าหมายให้ชัดเจน และลงมือทำอย่างต่อเนื่อง กระบวนการนี้จึงควรมีแนวทางให้สอดคล้องไปกับกระบวนการที่ 2 คือเสริมพลังด้วยการเปิดโอกาสในการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ ผ่านเวทีต่างๆ ตามข้อค้นพบของการวิจัยที่ช่วยให้เสริมพลังสมองให้เกิดความรู้ ความคิด มุมมอง ด้วยกิจกรรมพัฒนาศักยภาพผ่านการอบรมฝึกฝนด้วยระบบพี่เลี้ยง ส่งเสริมพลังทำเน้นกิจกรรมทดลองฝึกฝน สร้างวินัย ลงมือปฏิบัติ ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข พัฒนาสร้างสรรค์ให้เกิดอสม.นักร้องสาธารณสุข ด้วยกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่างๆ

R = Religious integration เสริมพลังด้วยการบูรณาการศาสนา กระบวนการนี้สำคัญมากในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีลักษณะพิเศษ เพื่อให้เกิดการเสริมพลังนักร้องสาธารณสุขชุมชนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านสตรีมุสลิม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สอดคล้องกับการศึกษาที่ว่า การบูรณาการศาสนาเป็นการพัฒนาที่สอดคล้องกับความเป็นอยู่ตามวิถีชีวิตให้กลมกลืนกันในสังคมพหุวัฒนธรรม (Kanchanaphong, S., 2023) ซึ่งข้อค้นพบจากการวิจัยได้ผลชัดว่าควรสร้างความเข้าใจการสื่อสารสุขภาพโดยบูรณาการความเชื่อด้านศาสนาเข้ามาให้กลมกลืนจนเกิดความรักและรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันของคนชุมชน ส่งเสริมให้อสม.เข้าร่วมกิจกรรมศาสนาและวัฒนธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เน้นการดำเนินงานด้านสุขภาพในสังคมพหุวัฒนธรรม สอดคล้องกับการศึกษาที่ว่าพัฒนานักสื่อสารควรมีเรามีความเข้าใจอย่างนี้เป็นพื้นฐานก่อนและพัฒนาอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตและศาสนา (Taneeheng, N., et al., 2019) ; (Srichai, C., 2014) ซึ่งหากพัฒนาควรข้อมูลที่ต้องการเหมาะสมและมีการสื่อสารสุขภาพที่มีความสร้างความสัมพันธ์อันดีตามวิถีชุมชน (Mangklang, S., 2021) ; (Tepsing, P., 2020) และยังมีข้อมูลที่น่าสนใจจาก (Boonwattanukul, C. (2023) ที่ว่ากับกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวทางที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพได้มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่ากระบวนการดังกล่าวจำเป็นต่อการพัฒนานักสื่อสารสุขภาพชุมชนอย่างยิ่ง เพราะในบริบทจังหวัดชายแดนใต้การบูรณาการศาสนาจะทำให้ อสม.สตรีมุสลิมเข้าถึงและผูกพันมากขึ้นเพราะรู้สึกเห็นคุณค่าและมีแนวทางปฏิบัติทางศาสนากับวิถีสุขภาพที่ไปด้วยกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอว่ากระบวนการนี้ควรมีผู้นำทางจิตวิญญาณมามีส่วนช่วยพัฒนา มีทั้งปัญญา มีทั้ง

ความดีงาม และมีทั้งความสุขไปด้วยกัน ให้กลมกลืนกันให้ได้ อสม.จะได้มีการพัฒนาการเสริมพลังนักร้องสาธารณสุขชุมชนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนภายใต้การบูรณาการวิถีศาสนาที่ตนเองนับถือ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากข้อมูลดังกล่าวทำให้นักวิจัยครั้งนี้ได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่คือ กระบวนการเสริมพลังนักร้องสาธารณสุขชุมชนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านสตรีมุสลิม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามกระบวนการที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่คือ กระบวนการ “POWER” ทั้งสิ้น 5 กระบวนการ ประกอบด้วย P = Public Policy เสริมพลังด้วยนโยบายสาธารณะที่ชัดเจนตรงบริบทยิ่งขึ้น O = Opportunity เสริมพลังด้วยการเปิดโอกาสในการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ W = Well being เสริมพลังด้วยสุขภาวะที่ดี E = Esteem เสริมพลังด้วยการพัฒนาคุณค่าแห่งตน R = Religious integration เสริมพลังด้วยการบูรณาการศาสนา สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมตามบริบทและสามารถนำแนวทางดังกล่าวไปขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

ภาพที่ 1 แสดงกระบวนการเสริมพลังนักร้องสาธารณสุขชุมชนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านสตรีมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้
ที่มา: ภาพโดยผู้วิจัย นายธวัชชัย สุนทรนนท์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารงานสาธารณสุขสามารถนำข้อค้นพบจากงานวิจัยไปกำหนดนโยบายและกรอบทิศทางการบริหารงานสาธารณสุข จัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ แผนการพัฒนา เพื่อพัฒนาศักยภาพและประสิทธิภาพของอสม.สตรีมุสลิม หรือประยุกต์ใช้กับบริบทที่ใกล้เคียงกัน เช่น บุคลากร

สาธารณสุขสตรีมุสลิม นักศึกษาด้านสาธารณสุขสตรีมุสลิม เป็นต้น

2. ชมรมหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อค้นพบจากการวิจัยนี้ไปใช้เป็นกรอบแนวคิดในการตัดสินใจ การวางแผนการและใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างและระบบบริหารจัดการของชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเพื่อขับเคลื่อนกระบวนการเสริมพลังสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

3. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านสตรีมุสลิมสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาตนเองให้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่เพื่อก้าวสู่ความเป็นนักสื่อสารสุขภาพชุมชนมืออาชีพ

4. ภาคีเครือข่ายองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน สามารถนำแนวทางไปสู่การปฏิบัติและให้การสนับสนุนส่งเสริมในส่วนที่เกี่ยวข้องแก่สม.ทั้งด้านการจัดทำนโยบายสาธารณะ การเปิดโอกาส การสร้างสุขภาวะ การพัฒนาคุณค่าแห่งตน และการบูรณาการศาสนา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

ควรศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการหรือการวิจัยและพัฒนาในการนำกระบวนการ “POWER” สู่การปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

นำกระบวนการเสริมพลังนักสื่อสารสุขภาพชุมชนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านสตรีมุสลิม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในพื้นที่ภูมิภาคอื่นๆของประเทศไทยที่มีชุมชนมุสลิมอยู่

เอกสารอ้างอิง

Aiemchai, K., Khajai, C., Yana, A. (2018). Development Process for Participation Health Public Policy of Sub-District in Phayao Province. *Journal of Social Academic*. 11(3), 317-324.

Ampan R. (2022). Developing the Potential of Using the Mental Health Observation Survey for Referral to Khlong Klang Subdistrict Health Promoting Hospital, Khukhan District, Sisaket Province. *Journal of Health Science of Thailand*. 31(6), 1115–1120.

Benjatanawat, S., Suthravut, P., Hongchayangkool, K., & Kaewthong, Y. (2023). Lessons Learned on Area - Based Promoting Phical Activity for Healthy Public Policy. *Journal of MCU Nakhondhat*. 10(2), 213-231.

Boonwattanukul, C., Prachuap M., Pattana Suk, J., & Sukkasem, T. (2023). Development Learning Media Guidelines to Enhance Health Literacy About Tobacco Products Among Children and Youth in Formal Education and Non-Formal Education. *The Journal of Social Communication Innovation*. 11(2), 27-41.

Chatchaiphan, T., Junprasert, S., & Rattanaagreethakul S. (2016). Effects of Village Health Volunteers Empowerment on Perceived Self-efficacy and Caring Behavior for Persons with Diabetes in Community. *The Journal of Faculty of Nursing Burapha University*. 24(3), 70-82.

เอกสารอ้างอิง

- Dachapipatkhon, N., (2023). Empowering Elder Citizens' Communication with 5 Controlling Faculty. **Journal of Educational Management and Research Innovation**. 5(5), 1147-1154.
- Jirawatkul, S. (2012). **Qualitative Study in Nursing: Research Methodology and Case Study** (6th printing). Khon Kaen University: Intellectual Property Management Office.
- Kanchanaphong, S. (2023). Model Development in Good Health Promotion, New Lifestyle, Dharma Lifestyle, Thai Lifestyle, Sufficiency Economy Lifestyle for Muslim Diabetics. **Journal of Health Science of Thailand**. 32(Supplement 1), S86-S101. Retrieved June 14, 2024, from <https://thaidj.org/index.php/JHS/article/view/14419>
- Lorlahakul, S., Narinrak, P. (2021). Health Literacy Health Behavior and Quality of Life of Phuket Village Health Volunteers. **Journal of Health Science of Thailand**. 30(Supplement 3), S414-422. Retrieved June 14, 2024, from <https://thaidj.org/index.php/JHS/article/view/11321>
- Mangklang, S., Homwan, R., & Phatanasing, T. (2021). The Development of Information Systems and Activities to Strengthen Religious Identity of Buddhists, Christians and Muslims in Thai Society. **Academic MCU Buriram Journal**. 6(1), 265-279. Retrieved June 14, 2024, from <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/ambj/article/view/248257>
- Ministry of Health. (2018). **Guidelines for public health operations fiscal year**. Nonthaburi: Public Health Support Division.
- Naiyanat, T., Poompruk, C., Kittinorarat, J. (2023). Adaption of Personnel in the Public Organizations to Create Self-esteem in the Disruption Era. **Disciplinary Journal of Buriram Rajabhat University**, 7(2), 112-122.
- Noisommit, S., & Kantiya, C. (2019). Public participation in public policy. **Journal of Research and Academics**. 2(1), 101-116.
- Pakthong, S. (2020). Potential development model Village Health Volunteers leader in driving policy for participatory health Ubon Ratchathani province. **Research and Development Health System Journal**. 13(2), p492-501.
- Papattha, C. (2020). The Development of Digital Mass Communication Officer's Core Competency Indicators by Using Delphi Techniques. **Journal for Research and Innovation**. 3(1), 78-88.
- Phourai, P. (2019). Approach to Community Empowerment for Health Promotion. **Journal of Social Development and Management Strategy**. 21(2), 64-77. Retrieved June 14, 2024, from <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jsd/article/view/222401>
- Phuponpan K, et al. (2019). The development of competencies practice in training program for mentoring Village Health Volunteers. **Maharakham Hospital Journal**. 16(1), 22-31.
- Plainoi, S. (2013.). **Methods for evaluating lessons and synthesized knowledge** (6th printing). Bangkok: PA Living Company Limited.

เอกสารอ้างอิง

- Prasunin, J. (2022). Development of Social-wellbeing among the Elderly and the Disabled in a Multicultural Context for New Normal Lifestyles in Chiang Rai Province. **Journal of Southern Technology**. 15(2), 60–69. Retrieved June 14, 2024, from https://so04.tci-thaijo.org/index.php/journal_sct/article/view/254926
- Promsit, S. (2024). The Youth Development to Be Health Communicators through Design Thinking Process. **Journal of Journalism**. 17(1), 69-69.
- Sawetpattanayothin, P. (2019). Post-Modern Women's Language: Self Esteem in Women's Culture through Thai Films. **Sarn Sue Sin**, 1(2). Retrieved June 14, 2024, from <https://acc.kpru.ac.th/journal/index.php/sarnsuesin/article/view/51>
- Srichai, C., Lamnirun T., & Intaratat, K. (2014). Reconciliation through Communication in the Three Southernmost Border Provinces of Thailand. **The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal**. 20(2.4), 109-126.
- Strategy and Planning Division, Office of the Permanent Secretary, Ministry of Public Health. (2018). **Twenty-Year National Strategic Plan for Public Health (2017-2036) (1st revised ed., 2nd ed.)** Nonthaburi: Strategy and Planning Division, 37-96.
- Sukruthanon, S. (2023). An Application of Viral Marketing Concept to Evaluate Health Communication VDOs: A Case of VDOs to Disseminate Knowledge and Create Positive Attitude Towards the Intermediate Care Rehabilitation. **The Journal of Social Communication Innovation**. 11(1), 25-39.
- Sunthonnon, T. (2023). Mechanisms for Improving Operational Roles After the COVID-19 Crisis of Village Health Volunteers, Trang Province. **Public Health Policy and Laws Journal**. 9(2), 153-172.
- Sunthonnon, T., & Chaitiang, N. (2023). Strategic Management for the Development of Public Health Organizations in the VUCA World by Techniques of 3 Knows. **Public Health Policy and Laws Journal**. 9(2), 323-337.

เอกสารอ้างอิง

- Sunthonnon, T., Prabket, S., Boonyakawee, P., & Chaitiang, N. (2024). Successful factors and Guidelines for Sustainable Development in the Management of the Village Public Health Volunteer Club, Trang Province. **Public Health Policy and Laws Journal**. 10(1), 45-61.
- Taneeheng, N., et al. (2019). Communication Competency Development of Chief Executives of the Subdistrict Administration Organization in the Three Southern Border Provinces of Thailand. **AI-HIKMAH Journal**. 9(17), 105-114. Retrieved June 14, 2024, from <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/HIKMAH/article/view/126067>
- Teeraputtigunchai, B, et al. (2018). Communicator Personality Development through Role Play Activity and Group Relation Activity. **Lampang Rajabhat University Journal**. 7(1), 81-98.
- Tepsing, P., Laeheem, K., & Azizskul, H. (2020). Conditions Enhancing the Role of Buddhist Monks and Islamic Religious Leaders to Strengthen the Relationship between Muslims and Buddhists in the Three Southern Border Provinces. **Academic Journal of Humanities and Social Sciences Burapha University**. 28(2), 164-190.
- Thongwachira, C., et al. (2018). Community well-being on a Basis of Community Capacity and Network Partners' Participation: A case study of ThaSadet Communities, Muang District, Suphanburi Province. **Princess of Naradhiwas University Journal of Humanities and Social Sciences**. 5, 51-61.
- Tienjaruwattana, W., Nawsuwan, K., & Wachirapraphan, S. (2021). Guidelines for Development of Quality Village Health Volunteers (VHVs) to Support the Health Workforce for the Future Health System. **Journal of Health Science of Thailand**. 30(2), 353-366.
- Wongsaros, W., Prensri, P., Tailangkha, W., & Dokchan, P. (2022). Healthy Public Policy: Strong People, Strong Economy and Strong Thailand. **Journal of Modern Learning Development**. 7(3), 295-309.